

Noter

Norsk Nordpolekspedisjon 1990

Børge Ousland

Å gå på ski til Nordpolen uten hunder eller flydepot, har lenge vært et av de siste store mål for arktiske ekspedisjoner. Tolv har prøvet tidligere, men uten å ha lykket.

I år var det tre ekspedisjoner som skulle knive om å erobre dette målet, "unsupported" - eller uten støtte som det heter. En kanadisk, en britisk og vi. Den britiske ekspedisjonen, ledet av Sir Ranulph Fiennes, hadde prøvet tre ganger tidligere og holdt lengst-nord-rekorden ca. 170 kilometer nord for Ellesmere. Ikke langt, men den harde kulden og skruisen man møter i begynnelsen har stoppet alle andre forsøk tidligere enn det.

Etter to års nitid planlegging var vi klare til å ta fatt på oppgaven. Vi forlot Norge 8. februar og reiste til Iqatuit, Baffin Island, hvor det på grunn av den enorme tidevannsforskjellen er godt med skruis. Der lå vi i tre uker, prøvde både utstyret og oss selv og gjorde de forandringer som skulle til. Ned mot 48 kuldegrader og i sterk vind fikk vi god anledning til å innøve rutiner under vanskelige forhold. Vi fikk også lære oss å takle skruisens luner. Denne perioden var kanskje den viktigste delen av forberedelsene.

Deretter bar ferden til Resolute Bay, som er utgangspunktet for de fleste Nordpol-ekspedisjoner. Alt utstyret ble veiet ned til minste detalj, og fordelt på tre pulker. Mat, brennstoff og utstyr ble skåret ned til benet. Likevel ble pulkene 120 kilo tunge. Men i forhold til de fleste andre ekspedisjoner var vi blant lettvektene.

8. mars landet flyet på isen øst for Ward Hunt Island ved kysten av Ellesmere. Det var 52° Celsius og havisen utenfor så svært dårlig ut med uvanlig mye åpent vann.

- Henter dere samme sted om to dager, sa piloten spøkefullt, og la til at dette var de verste forholdene han hadde sett i sine femten år som "bush"pilot i Arktis. På radio fra Resolute fikk piloten så beskjed om at den kanadiske ekspedisjonen ga opp etter en uke på isen på grunn av åpent vann.

På en eller annen måte kom vi oss gjennom. Over enorme skrugarder, gjennom dyp løssnø, og på ofte veldig tynn is. Det var som et spennende uvirkelig skuespill der det aldri var noen tvil om hvem som hadde hovedrollen og hvem som var statister. I kampen med isen og kulden er gode forberedelser det viktigste av alt. Med det utstyret vi hadde, klarte vi oss brukbart. Enkelte frostskafer på hendene og i ansiktet var ikke til å unngå, men de var aldri alvorlige. Det gjaldt å være aktpågivende, passe på seg selv og ikke minst hverandre.

Vi brukte en broget blanding av gammelt og nytt utstyr. Bomulls-anorakk, vadmelsbukser og indiansk fottøy på den ene siden, og nylontelt, goretex overtrekksbukse og satellittnavigavor på den andre.

Den niende dagen hendte noe som kom til å forandre hele ekspedisjonen. Geir ble skadet da pulken hans falt ned i en issprekk. Rykket fra den over 100 kg tunge pulken førte til en skiveutglidning i ryggen. Han måtte flys ut og vi gikk sørover til den eneste landingsplassen vi hadde sett. Den lå heldigvis ikke så langt unna.

Vi hadde et unikt kommunikasjonssystem som ingen annen polarekspedisjon har brukt før (og som ingen trodde ville virke). Lavvekt er viktig. I stedet for en 10 kg tung HF radio, hadde vi derfor en lett VHF radio. Gjennom vårt samarbeid med SAS, kunne vi snakke med pilotene når de fløy over på sine flyvninger til Anchorage eller Japan. Hovedsakelig hver torsdag, men de hadde instruksjon om å kalle oss opp på alle flyvninger, fem ganger i uken. I tillegg hadde vi en Argos-sender som sendte våre posisjoner via satellitt. Den hadde også ni forskjellige koder med faste meldinger for situasjoner som kunne oppstå. En av meldingene var "hentes så snart som mulig". Vi hadde ingen base camp i Canada, men Trond Skaare på vårt kontor hos Padi Norway sjekket SAS og Argos-meldingene hver dag. Trond tok så kontakt med Bradley Air i Resolute for å få hentet Geir.

På grunn av dårlig vær ved bensindepotet i Eureka værstasjon, måtte vi vente i fire dager, drivende sørover, før han ble hentet.

De fire dagene var kanskje de hardeste på hele turen. Geir var initiativtakeren og den som hadde jobbet mest av alle med ekspedisjonen. Erling og jeg bestemte oss for å fortsette. Vi hadde mat for seksti dager, 5750 kcal pr. dag, samme mat hver dag. Vi hadde fyring for sytti dager med 0,6 liter pr. dag for tre mann. For at det fortsatt skulle være en ekspedisjon uten noen form for hjelp, måtte Geir ta med seg all sin mat, brensel og utrustning tilbake. Vi var da nede på 0,4 liter brennstoff for oss to som var igjen. Det var litt for lite på grunn av den harde kulden i begynnelsen. Vi brukte derfor 0,5 liter daglig den første måneden og måtte ned på 0,3 liter den siste. Marginalt, men det holdt, takket være et selvlaget kokesystem som reflekterte all varmen til gryten. Det ble aldri brukt brennstoff til varme i teltet. Alt gikk til å smelte is til vann.

Vi hadde svært mye dårlig vær. Det meste vi hadde av sammenhengende sol var tre dager, mens det kunne være

opp til en uke i strekk med lavtrykk og snøføyke. Det hele ble selvfølgelig endel vanskeligere da sikten ble dårlig. Det er viktig å kunne speide etter lettest mulig vei gjennom skrugardene. Likevel lå vi aldri på været. Tanken på å ligge i teltet, spise opp den lille maten vi hadde og samtidig drive sørover, gjorde at vi isteden gikk på, uansett hvor mye det blåste. Det meste vi hadde av sørlig drift på ett døgn var atten kilometer.

I begynnelsen var den daglige fremdriften mellom fem og ti kilometer. Vi brukte skiene hver dag. Selv om vi ofte måtte ta dem av for å forsere skrugardene, var de til uvurderlig hjelp. Ski gjorde det også mulig å gå på svært tynn is fordi vektfordelingen da blir bedre.

Etterhvert som tiden gikk og flere og flere kilometer ble tilbaketog, lettet ispresset og skruingene ble færre. Progresjonen økte, og rundt 85°-86° nord ble isen merkbart bedre. Det kunne ofte gå en hel dag uten at vi måtte ta av oss skiene. Likevel var nærmest uoverkommelige skrugarder eller belter med skruis et problem som fulgte oss helt til siste dag. Det var derfor aldri kjedelig, hver dag bød på stadig nye overraskelser og utfordringer.

Skruis er likevel lettere å forsere enn råker. Var det noe som forsinket oss, så var det råker. Særlig vind fikk isen til å sprekke opp og danne et nettverk av åpent vann i øst-vest retning. Noen råker var så brede at vi ikke kunne se den andre bredden. Da måtte vi gå rundt, ofte i timer, til isen gikk sammen eller vi kom til et smalere sted. Mindre råker, opp til 120 meter brede, padlet vi over med pulkene. De var laget brede og ekstra høye for å kunne brukes som båt. Vi koblet dem sammen ved å surre ski på tvers, slik at vi fikk en stabil katamaran med god bæreevne. Lasten ble padlet over i to omganger. En slik råkkryssing tok et par timer.

Der andre måtte vente på at isen skulle fryse til, kanskje i flere dager, kunne vi fortsette å gå på. Så vidt jeg vet har denne metoden ikke vært brukt før.

Kryssing av råker på tynn is var forøvrig noe av det mest nervepirrende vi foretok oss. Vi ville nødvendigvis stoppe, og det er lett å ta sjanser når man er sliten og dømmekraften er redusert. Det er i slike situasjoner det er viktig å være ekstra aktpågivende. Vi sjekket alltid rådene først. Ofte varierte istykkelsen på en og samme råk, og der det var tvilsomt sikret vi med tau. Gikk staven gjennom på første hugg, var isen for tynn. På andre hugg var den tvilsom, men det gikk hvis vi ikke stoppet opp. Holdt isen tre hugg, var det relativt trygt å vandre videre. Vi gikk gjennom isen totalt åtte ganger, men det var når vi sjekket råkene og var forberedt på at slikt kunne skje. Som regel fikk vi kastet oss over på tryggere is. Vannet frøs da til et ispanser på utsiden av klærne våre uten å trekke helt inn.

Den 19. april fikk vi beskjed via SAS om at engelskmennene lå 3-4 dager foran oss. Vi bestemte oss da for å glemme alt som het slit og smerte. Vi ville prøve å slå dem. Istedenfor de vanlige 8-9 timers øktene, økte vi dagen

etter stoppene til 12-15 timer. Møtte vi en råk eller større hindring etter tolv timer, tørnet vi inn, hvis ikke gikk vi opp til femten timer. Dermed utvidet vi døgnnet til rundt 30 timer og siden det var midnattsol, spilte det ingen rolle om vi gikk natt eller dag. På den måten gikk vi faktisk inn 2-3 dagsrasjoner og kunne legge på litt ekstra under de verste øktene.

Etter en slitsom dag på fjorten timer slo vi leir på 88°19'N da vi fikk uventet besøk av en isbjørn. Vi hadde nettopp fått på varme klær, da bjørnen kom tilsyne på en skrugard 20-30 meter unna. Den gikk litt frem og tilbake, snuste i været og kom så mot oss. Et varselskudd i snøen foran den hadde ingen virkning. Da den var på ca. åtte meters hold, felte vi den med tre skudd i brystet. Våpnet var en revolver i kaliber 44 magnum.

Enkelte mener det er juks å spise dyr man fanger underveis. Da er man ikke lenger "unsupported" eller uten støtte, fordi denne ekstrarasjonen ikke var planlagt. Vi spiste derfor ikke noe av kjøttet da, men tok med oss noen solide biffer som vi ville spise under feiringen når vi hadde nådd Nordpolpunktet.

Det er svært lite dyreliv så langt mot nord. Dagen etter at vi traf bjørnen, så vi imidlertid en sel stikke hodet opp av en råk vi var iferd med å krysse. Revespor så vi flere ganger, siste gang helt opp på 89° Nord. En gang fant vi også en samling små bleke reker oppå isen, nesten ved Nordpolen.

De siste to ukene hadde vi ingen radiokontakt. Vi visste derfor heller ikke at engelskmennene hadde gitt seg bare noen dager etter at vi mottok krigserklæringen via SAS. Vi fortsatte derfor å gå det vi kunne helt til vi nådde Nordpolen 4. mai kl. 22.20 GMT.

Det viste seg også at Argos-senderen hadde sluttet å virke, slik at ingen andre enn vi visste hvor vi var den siste tiden. Vi forsto imidlertid at det var noe galt da senderindikatoren som skulle blinke hver annen eller tredje time, ikke lyste. Sannsynligvis var det en dårlig kontakt et sted og etter å ha skrudd den av og på noen ganger begynte den tydeligvis å virke igjen.

Dagen etter at vi ankom Nordpolen, krøp vi ut av teltet, stapp mette etter festmåltidet på isbjørnbiff. Nå skulle vi lage istand landingsstripe for Twin Otteren. Da suste plutselig et stort fly i lav høyde over oss. Det var US Navy på ubåtjakt, og vi fikk etterhvert radiokontakt med dem over VHF.

– Do you need any food and reading material? spraket det over radioen.

– Yes, ropte vi i kor,

og litt senere dalte den ene godbiten etter den andre ned fra himmelen. En fin avslutning på en slitsom men vellykket ferd.

Fordi det var dårlig vær hos oss og ved de to fyllstasjonene på den ti timer lange flyturen fra Resolute, ble vi

liggende helt til 9. mai før vi ble hentet. Vi hadde nødrasjoner for tolv dager og fyring på sparebluss for 20 dager ved ankomst Nordpolen. Med US Navy i ryggen led vi

derfor ingen nød. Likevel var det en lettelse å endelig se flyet lande. Og hvem andre enn Geir jumpet ut for å ta imot oss! Bedre mottagelse enn det kunne vi neppe ha fått.

Fig. 2. Nordpolen 9. maj 1990. Børge Ousland, Erling Kagge og Geir Randby.

Fig. 2. The North Pole May 9th 1990. Børge Ousland, Erling Kagge and Geir Randby.

The 1990 Norwegian North Pole Expedition

(The Team - Geir Randby, Erling Kagge and Børge Ousland)

Børge Ousland

To reach the North Pole without the aid of sledge hounds, transit air depots or supplies, has long been the dream of many arctic expeditions.

After two years of careful preparation, we were at last ready to make the attempt. We left Norway on 8th February and travelled to Iqatuit on Baffin Island, where there was an enormous amount of pack-ice due to the large tidal range. We remained there for three weeks, trying out our equipment, making adjustments where necessary, and fortifying our own physical and mental condition. A temperature as low as -48°C and a biting wind offered us every

opportunity of testing and selecting routines under very difficult conditions. We also had a chance to experience at first hand the capricious nature of pack-ice.

Thereafter, we travelled on to Resolute Bay, which is the starting point of most North Pole expeditions. All the equipment was weighed to the minutest detail, before being packed onto one of three sledges. Food, fuel and equipment were kept to a minimum. All the same, the sledges weighed 120 kilograms each, but this was nothing compared to the weight of several previous expeditions.

On 8th March the plane dropped us on the ice to the east